

Iranian Independent Islamic Human Rights Commission
کمیسیون حقوق بشر اسلامی ایران
انجمن حقوق الإنسان الاسلاميه في ايران

چرا حملات آمریکا به ایران غیرقانونی است و می تواند سابقه ای نگران کننده ایجاد کند؟

امور پژوهشی، آموزشی و ترویجی کمیسیون حقوق بشر اسلامی ایران

تابستان ۱۴۰۴

توضیحات مقدماتی کمیسیون:

همانگونه که در خلال سه هفته گذشته اعلام شد، پرو تجاوز جنایتکارانه اسرائیل به ایران در ۲۳ خرداد ۱۴۰۴، در سطح جهانی از جمله در محافل حقوقی و تحلیلی در این زمینه بحثها و گفتگوهای مهمی جریان پیدا کرده و در این مدت، محدود نوشتارها و مقالات حقوقی قابل تامل در این خصوص منتشر شده اند. نظر به اهمیت اطلاع جامعه ما از تحلیل های مطرح شده در سطح جهانی و با وقوف به بی توجهی جنایتکاران جهانی به موازین حقوقی و اخلاقی و اولویت حرکت آنها بر مبنای اهداف سیاسی و امنیتی، امور پژوهشی کمیسیون حقوق بشر اسلامی ایران مجموعه مقالات و آثار قابل توجه منتشره در سطح فراملی را گردآوری و به فارسی ترجمه کرده که به ترتیب، آنها را در اختیار مخاطبان محترم قرار می دهد اگرچه مجموعه مقالات به همراهی برخی آثار دیگر نیز در قالب یک ویژه نامه در دسترس عموم قرار خواهد گرفت.

نوشتار کنونی توسط یک حقوق دان دانشگاهی در استرالیا تقریر و در سطح جهانی منتشر شده است. نویسنده از موضع دولتمردان استرالیا در قبال تجاوز به ایران انتقاد کرده و آنرا بر خلاف حقوق بین الملل دانسته است . بدون هر گونه داورى محتوایی کمیسیون در خصوص جزئیات نظرات مطرح شده در این قبیل نوشتارها، امید است این قبیل مطالعات حساسیت ما را نسبت به حقوق ملی خود و دفاع همه جانبه از آن در مقابل متجاوزان و زورگویان تقویت نماید و همه با هم برای پاسخگو کردن جنایتکاران و احقاق حقوق ملی خویش از هر گونه تلاشی فروگذاری ننمائیم.

امور پژوهشی، آموزشی و ترویجی کمیسیون حقوق بشر اسلامی ایران

تیرماه ۱۴۰۴

♦نویسنده : دکتر دونالد راث ول، استاد حقوق بین الملل، دانشگاه ملی استرالیا

♦برگردان فارسی: ترجمه و نهایی سازی متن در امور پژوهشی کمیسیون حقوق بشر اسلامی ایران

♦ماخذ : سایت انگلیسی مباحثه و مکالمه جهانی (The Conversation)، ۲۳ ژوئن ۲۰۲۵

متن مقاله:

پس از آنکه ایالات متحده روز یکشنبه [۲۲ ژوئن ۲۰۲۵] سه تأسیسات هسته‌ای ایران را بمباران کرد، دونالد ترامپ، رئیس جمهور آمریکا گفت که هدف او «متوقف کردن تهدید هسته‌ای از سوی حامی شماره یک تروریسم در جهان» است. پیت هگست، وزیر دفاع ایالات متحده، این توجیه را تکرار کرد و گفت: رئیس جمهور دستور یک عملیات دقیق را برای خنثی کردن تهدیدات علیه منافع ملی ما و دفاع جمعی نیروهای ما و متحد ما اسرائیل که توسط برنامه هسته‌ای ایران ایجاد شده بود، صادر کرد.

آیا این [ادعاها] توجیه مشروعی برای یک کشور است که به کشور دیگری حمله کند؟
من معتقدم که با توجه به شواهد، اینطور نیست.

آیا این دفاع از خود بود؟

طبق منشور سازمان ملل، دو راه وجود دارد که یک کشور می‌تواند به طور قانونی از زور علیه کشور دیگر استفاده کند :

- شورای امنیت سازمان ملل متحد در شرایط استثنایی برای بازگرداندن یا حفظ صلح و امنیت بین‌المللی طبق فصل ۷ [منشور ملل متحد] استفاده از زور را مجاز بداند .
- حق دفاع از خود هنگامی که یک کشور توسط کشور دیگری مورد حمله قرار می‌گیرد.

همانطور که در ماده ۵۱ [منشور ملل متحد] آمده است، در خصوص مورد اول، هیچ مجوزی از سوی شورای امنیت سازمان ملل برای اسرائیل یا ایالات متحده برای حمله به ایران در جهت حفظ صلح و امنیت بین‌المللی وجود نداشت. شورای امنیت [سازمان ملل] مدت‌هاست که نگران برنامه هسته‌ای ایران بوده و مجموعه‌ای از قطعنامه‌های مرتبط با آن را تصویب کرده است، با این حال، هیچ یک از این قطعنامه‌ها استفاده از نیروی نظامی را مجاز ندانسته است.

در رابطه با دفاع از خود، این حق در صورت حمله مسلحانه علیه یک ملت فعال می‌شود. هیچ مدرکی مبنی بر حملات جدید از سوی ایران به ایالات متحده وجود ندارد.

حوادثی مربوط به حملات به دارایی‌ها و امکانات ایالات متحده توسط گروه‌های [مقاومت منتسب توسط دول غربی با عنوان] نیابتی تحت حمایت ایران در منطقه، مانند شورشیان حوثی در یمن و حزب‌الله، رخ داده است. ترامپ در سخنرانی خود خطاب به ملت [آمریکا] در شنبه شب، به حوادث تاریخی اشاره کرد که ایالات متحده معتقد است

ایرانیان مسئول آن در طول سال‌ها بوده‌اند. با این حال، هیچ یک از این اقدامات ارتباط مستقیمی با حملات به تأسیسات هسته‌ای ایران ندارد.

در مورد حمله پیشگیرانه چطور؟

یکی دیگر از زمینه‌های احتمالی که ایالات متحده می‌تواند برای توجیه بمباران‌های خود از آن استفاده کند، دفاع مبتنی بر پیش بینی تهدید یا دفاع پیشگیرانه از خود است.

هر دوی این جنبه‌های دفاع از خود بحث‌برانگیز هستند. آنها هرگز به وضوح توسط شورای امنیت سازمان ملل یا دیوان بین‌المللی دادگستری تأیید نشده‌اند. ایالات متحده سال‌هاست که به دنبال تفسیری نسبتاً گسترده و قاطع از حق دفاع از خود بوده است، از جمله دفاع مبتنی بر پیش بینی تهدید و دفاع پیشگیرانه از خود (که به ویژه در حملات به ایران) اهمیت دارد.

نکته اصلی تمایز بین این دو این است که آیا یک حمله بالقوه قریب‌الوقوع موجود است یا خیر. دفاع مبتنی بر پیش بینی تهدید در پاسخ به حمله‌ای در آستانه وقوع است، مانند زمانی که نیروهای مسلح [دشمن] در مرز [کشور] تجمع می‌کنند. دفاع پیشگیرانه از خود یک گام فراتر می‌رود، یعنی قبل از اینکه یک تهدید واقعی ظهور و بروز یابد.

معروف است که در سال ۲۰۰۲، دولت رئیس‌جمهور جورج دبلیو بوش پس از حملات تروریستی ۱۱ سپتامبر، آنچه را که به عنوان «دکترین بوش» شناخته می‌شود، اتخاذ کرد. این دکترین حول مفهوم دفاع پیشگیرانه از خود شکل گرفته بود که حمله به یک کشور دیگر را توجیه می‌کرد. این یکی از دلایلی بود که ایالات متحده برای توجیه مداخله نظامی خود در عراق در سال ۲۰۰۳ به آن استناد کرد - اینکه برنامه ادعایی سلاح‌های کشتار جمعی عراق تهدیدی قریب‌الوقوع برای ایالات متحده است. با این حال، این توجیه زمانی که هیچ مدرکی از این سلاح‌ها پیدا نشد، به طور گسترده بی‌اعتبار گردید.

آیا ایران تهدید قریب‌الوقوعی محسوب می‌شود؟

در رابطه با برنامه هسته‌ای ایران، تهدید قریب‌الوقوع مستلزم دو چیز است: داشتن توانایی سلاح‌های هسته‌ای توسط ایران و قصد استفاده از آنها. در مورد توانایی، بحث‌هایی در مورد شفافیت ایران در رابطه با همکاری‌اش با آژانس بین‌المللی انرژی اتمی (IAEA) وجود داشته است. اما مهم این است که آژانس بین‌المللی انرژی اتمی نهادی است که مجوز و توانایی قضاوت در مورد برنامه هسته‌ای یک کشور را دارد و در گزارش این نهاد آمده است که در حال حاضر، ایران هنوز توانایی سلاح‌های هسته‌ای ندارد.

همانطور که رافائل گروسی، رئیس آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، به بی‌بی‌سی گفت: [...] در حالی که تا اوایل دهه ۲۰۰۰، [...] تلاش ساختاریافته و نظام‌مندی در جهت دستیابی به سلاح هسته‌ای وجود داشت، اکنون چنین نیست.

بیانیه ترامپ که در آن به عملیات نظامی ایالات متحده علیه «تأسیسات غنی سازی هسته‌ای» ایران اشاره کرد، به طور ویژه قابل توجه بود. [در این بیانیه] هیچ اشاره‌ای به سلاح‌ها نشد. بنابراین، حتی در ادبیات بکار رفته توسط کاخ سفید نیز به داشتن سلاح [هسته‌ای] توسط ایران در این برهه از زمان اشاره‌ای صورت نگرفته است. علاوه بر این، بسیاری از کشورها توانایی سلاح‌های هسته‌ای دارند، اما لزوماً قصد استفاده از آنها را نشان نمی‌دهند. ایران سابقه طولانی در لفاظی‌های تهاجمی علیه اسرائیل و ایالات متحده دارد. اما سوال اساسی این است که آیا این به معنای قصد حمله است یا خیر .

در مورد دفاع جمعی چگونه؟

اسرائیل کارزار نظامی خود علیه ایران را در ۱۳ ژوئن آغاز کرد و بر لزوم دفاع مبتنی بر پیش بینی تهدید یا پیشگیرانه از خود برای مقابله با تهدید ناشی از برنامه هسته‌ای ایران استدلال کرد. اگر اسرائیل، همانطور که ادعا می‌کند، حق دفاع از خود را مطابق با منشور سازمان ملل اعمال می‌کند، می‌تواند به طور مشروع از متحدان خود برای انجام آنچه که به عنوان «دفاع جمعی از خود» در برابر حمله شناخته می‌شود، درخواست کمک کند. بر اساس تمام شواهد موجود، شکی نیست که اسرائیلی‌ها و آمریکایی‌ها در مورد حملات ایالات متحده در ۲۲ ژوئن با هم هماهنگ بوده‌اند. در ظاهر، این یک مورد دفاع جمعی از خود است. اما مهم این است که این حق تنها در صورتی تحت موازین بین‌المللی معتبر است که حق اولیه اسرائیل برای دفاع از خود مشروع باشد. و در اینجا، ما با همان مشکلات حقوقی مواجه می‌شویم که با ادعای دفاع از خود مطرح شده از سوی ایالات متحده مواجه هستیم. ادعای اسرائیل مبنی بر حمله قریب‌الوقوع از جانب ایران، با توجه به حقایق [و مستندات موجود]، بسیار مشکوک و بحث‌برانگیز است.

یک سابقه نگران کننده

نگرانی اصلی این است که این حملات می‌توانند سابقه‌ای ایجاد کنند. سایر کشورها می‌توانند از این تفسیر از حق دفاع از خود برای انجام حملات مبتنی بر پیش‌بینی تهدید یا پیشگیرانه علیه سایر کشورها در هر زمانی که بخواهند استفاده کنند. اگر این عمل بدون کنترل ادامه یابد و مورد محکومیت گسترده قرار نگیرد، می‌تواند توسط جامعه بین‌المللی به عنوان تأییدیه مبنی بر اینکه این نوع رفتار مشروع است، تلقی شود. کشورهای زیادی در حال دستیابی به سلاح‌های متعارف هستند که می‌توانند تهدیدی بالقوه برای همسایگان یا سایر کشورها تلقی شوند و چندین کشور نیز در حال بررسی دستیابی به سلاح‌های هسته‌ای هستند. یک مثال، ژاپن است، جایی که بحث‌هایی در مورد سلاح‌های هسته‌ای به عنوان عامل بازدارنده در برابر تهدیدات احتمالی آینده از سوی چین وجود داشته است.

بنابراین، همسایگانش - یعنی چین و کره شمالی - چگونه ممکن است اقدامات ژاپن را ببینند؟ و این کشورها با توجه به سابقه‌ای که توسط ایالات متحده و اسرائیل ایجاد شده است، چگونه ممکن است واکنش نشان دهند؟

آیا استرالیا باید حملات ایالات متحده را محکوم کند؟

پنی وانگ، وزیر امور خارجه استرالیا، از اقدام ایالات متحده حمایت کرده و گفته است: "ما نمی‌توانیم به ایران اجازه دهیم سلاح هسته‌ای داشته باشد." با این حال، او به قانونی بودن حملات ایالات متحده نپرداخته است. دولت [آنتونی] آلبنیز [نخست وزیر کنونی استرالیا] باید در این مورد بحث کند. این انتظار به ویژه از دولت‌های [وابسته به] حزب کارگر بیشتر می‌رود، چرا که رهبر سابق آنها، دکتر [هربرت] ایوات در تدوین منشور سازمان ملل نقش داشته فلذا [فعالان سیاسی دنباله روی حزب سیاسی وی] باید حمایت قوی خود را از نظم بین‌المللی مبتنی بر قانون نشان دهند.

در گذشته سیاستمداران و دولتهای وابسته به [حزب کارگر از نحوه دخالت دولت [جان] هاوارد در زمان حمله‌ی آمریکا به عراق بسیار انتقاد کرده اند و اظهار داشته اند که هیچ مبنایی برای این اقدام طبق موازین بین‌المللی وجود نداشته است. بر این اساس، انتظار می‌رود که دولت [و سیاستمداران وابسته به] حزب کارگر، بر این مهم تاکید کنند که همه کشورهای نقض کننده فاحش موازین بین‌المللی باید پاسخگو باشند و وقتی از دریچه‌ی موازین بین‌المللی به این موضوع [تجاوز آمریکا و اسرائیل به ایران] نگاه کنیم، هیچ راه دیگری برای توصیف حملات آمریکا [و اسرائیل] به ایران وجود ندارد.